

{s5_mp3}http://xn--80attcj5c.com/audio/maxar/iridstxa.mp3{/s5_mp3}

Хъана къван, хъанач къван са пачагъ, и пачагъдизни са пабни ирид хва аваз хъана. Йикъарикай са юкъуз и ирид стха чпин юлдашрихъ галаз къугъваз фена; юлдашри абуруз лагъана: “Чна вах авачир стха чак тадач”. ИкI лагъайла, ибур курпашмандиз элкъвена, кIвализ хтана. Дидеди абурувай жузуна: “Квез вуч хъанва, чан рухваяр, куьн вучиз икъван пашман я?” Стхайри лагъана: “Бес чун юлдашрихъ галаз къугъваз фейила, абуру чаз: вах авачир стха чна чак тадач, - лагъана, чун къабулнач”. Дидени са тIмил перишан хъана. Ахпа и стхайри чпин дидедизни бубадиз лагъана: “Исятда чаз фу-яд ая. Вах авачир дуьньяда чун акъваздач. Чун, дуьнья тергна, фида”. Дидени буба ибур ахъай тIйиз акъвазна. Эхир чара хъанач, и стхаяр акъваз тавуна, дуьнья тергна, фена.

Ирид стхани, тфенгар къачуна, рекъе гъатна. Фена, фена ибур, агакъна са чинар тарцин патав. И таран кIаник ибуру чпиз кIвал авуна; юкъуз гъуьрчез физ, йифиз хквез, ибур и саягъ ина дуланмиш жез хъана. Атана са вад-ругуд йис алатна. Ибурун кIвале авай дидедиз са руш хъана. И рушни атана чIехи хъана; имни са юкъуз вичин юлдашрихъ галаз къугъваз фейила, абуру и руш “Стха авачир вах чна чак тадач” – лагъана, къабулнач. И рушани, пашмандиз хтана, вичин дидедиз лагъана: “Бес рушари, стха авачир вах чна чи къугъунрик кутадач, чна къабулдач, - лагъана зун къабулнач”.

Дидеди лагъана: “Стхаяр чпин вири къий, чан бала, вахъ ирид стха авай хьи...”

“Бес гъинва зи стхаяр, чан диде?” – лагъана руша. Рушаз даклан жез кичIела дидеди лугъун тийиз башламишна. Эхир руш акъваз тийиз акурла, дидеди лагъана: “Бес ваз ирид стха авай, чан руш; абурни вун хъиз, чпин юлдашри, вах авачир стхаяр чна чак тадач лугъуз, къабул тавурла, дуьнья тергна, фейибур я”.

- “Агъ! – лагъана руша, - стхаяр фейи патахъ зунни фида”. Дидеди къабул тийиз, руша гъил къачун тийиз хъана. Эхир руша бубадиз лагъана: “Чан буба, заз са ракъун шаламарни, шуьрбет авай шуьше къачу!” Бубади къачуна. Ахпа руша фуни ийиз туна, стхаяр фейи патахъ екъечIна, дуьнтя тергна, фена. Са къан рекъе фейила, идал са кIелербан гьалтда; руша идаз лагъана: “Шуьрбетдин тIур хъухъ цIикендиз клас ягъа, ирид стха авай кIвал къалура”. КIелербанди лагъана: “Чан вах, заз чидач, вуна агъадаллай нехирбандивай жузуз, белки гъадаз чида жеди”.

Руша, нехирбандин патав фена, лагъана: “Чан стха, шуърбетдин тIур хъухъ, цIикендиз клас ягъа, ирид стха авай кIвал къалура”.

– “Чан вах, заз ви затIни кландач, - лагъана нехирбанди, - гъа и дере къуна фейила, вал са чинардин тар гъалтда, гъа чинардин тарцин патав гвайди ви ирид стхадин кIвал я; а кIвалин ракларал са кицI ала, гъа кицIин кланик кIвалин ачар (куълег) ква. Анал фейила, на са фу авадра, ахпа кицI а фахъ галтугайла, жува ачар къачуна, кIвалин раклар ачух ая”. Руша атана гъа и саягъ авуна, ахпа, стхаяр хкведалди, ида кIвалер шткана, михъна, къулал як эцигна, вични фена клерецар авай сандухда чуънуъх хъана. Няни хъана. Стхаяр хтана килигайтIа, кIвалер шткана михънава, къулал гъазур хуърек ала. Ибуру тажуб хъана амукъна; ибуру фу-затI тIуъна, ахпа чIехидаз лагъана: “Чан стха, чаз са тIимил клерецар це”. ЧIехи стхади сандух ахъайна, гъил яргъи авурла, идан гъил и руша акъуна, кичIе хъана, хтана, ида стхайриз лагъана: “Бес сандухда са затI ава, завай ам акъудиз хъанач”.

– “Ваъ, хва текъейди, - лагъана гъвечIи стхади, - ам вуч затI ятIани, мад залай зурбади туш хъи, ам за акъудда”. ГъвечIи стхади, фена, гъил вегъена, сандухдай руш акъудна. Руша лагъана: “Зун жин я, зав агатмир”. Эхир гъвечIи стхади и руш амай стхайрин патав гваз хтана. Ибуру адавай жузуна: “Бес, вучтинди я, вун гъинай, инагар гъинай?” Руша лагъана: “Зун флан шегъерда авай пачагъдин руш я; зун рушарик фейи вахтунда абуру стха авачир вах чна къабулдач, лагъана, зун къабулнач. Ахпа ишез-ишез хтана, за дидедиз лагъана. Дидеди лагъана: “Стхаяр чпин вири къий, чан руш, стхаяр вахъ ирид авай”. Бес абур гъикI хъана, чан диде, лагъана, за жузурна, дидеди лагъана: “Абурни вун хъиз чпин юлдашри, вах авачир стхаяр чна къабулдач, лагъана, къабул тавурла, дуънья тергна, фена”. Агъ, лагъана за дидедиз, акI ятIа стхаяр фейи патахъ зунни фида. Гъанлай зун иниз, куъ патав, атана”. И чIавуз ирид стхадиз им чпин вах тирди чир хъана, ибуру адаз гзаф гъуърметна. Пака юкъуз гъуърчез фидайла, стхайри адаз лагъана: “Чан вах, гъар вуч кландатIани ая, амма къула авай цIай хкадариз тахъуй, инаг цIай жагъидай чка туш”. “Хъуй ман, чан стхаяр”, - лагъана ваха.

Ирид стха экъечIна, гъуърчез фена; руш вичин хтар туькIуъриз къавал ацукъна, мукъвал- мукъвал къулаз килигиз хъана. ГъикI ятIани, вичиз такуна идавай са яру хат къулаз аватна; гъар килигайла, и рушаз и яру хат акваз, цIай кумай хъиз хъана. Югъ няни хъана, рушаз къулал як эцигиз клан хъана, килигайтIа, цIай туьхвенва, идаз акурди яру хат яз хъана. Инлай и руш чпин кIвалин вилик квай чинардин тарциз акъахна килигайтIа, - лап яргъай, санай гум акъатзава; инагни аждагъандин кIвал яз хъана. Ахпа и руш эвичIна, звериз-звериз аждагъандин кIвалин ракларихъ фена, ишез къвазна. Аждагъанди вичин чIехи рушаз лагъана: “Гъуърри-гъуърри, чан руш, Гъуъррипери, чан руш, инсан-мусурмандин ни къвезва, чан руш, алад, килиг, вуж ятIа аку, чан руш”. Им атана килигайтIа, инихъ атана са руш акъвазнава, ишез-ишез. Аждагъандин руша идаз

лагъана: “Чан вах, зи буба аждагъан я. Вун адаз акуртла, ада вун неда, тадиз ахлад!” Ида лагъана: “Чан вах, зун кьейитлани куь гъиле ава, туртлани, амма заз са тлимил цай кланзава”. Аждагъандин руша им клвализ галаз хъфена. Аждагъанди: “Ваз вуч кланзава, чан руш?” – лагъана идавай жузуна. И руша лагъана: “Заз цай кланзава, чан буба”. Инлай аждагъанди са саф гъана руьхъверив ацурна, винел са клус цай эцигна и рушав вугана, лагъана: “Килиг, чан руш, и саф юзуриз-юзуриз ахлад, тахъайтла цай хкахъда”. Рушаз хвеша хъана. Саф юзуриз-юзуриз клвализ хтана. Тадиз къулал як эхцигна, гъазур хъувуна; стхаярни хтана, ибуру як-затл тлуьна, ферикъат хъана.

Пака экуьнахъ стхаяр мад гъуьрчез фена; са арадлай и сафунай авахъай руьхъверин гел къуна аждагъан атана, и рушан бедендик квай къван иви вири хъвана, хъфена. Стхаяр гъуьрчяй хтайла, и руша абуруз лагъана: “Бес, накъ цай хкахъайла, зун аждагъандин клвализ фенай, заз цай клан хъайила, ада зав са сафуна руьхъвер туна, винелни са клус цай эцигна вугана, лагъана: “Саф юзуриз-юзуриз ахлад, тахъайтла цай хкахъда. Зунни гъа саягъ хтана; кье куьн гъуьрчез фейила, аждагъанди атана, зад квай къван вири иви хъвана, хъфена”. Стхайриз и гафарин ван хъайила, чпин клвалин раklarал яхцур метрдин дерин са фур эгъуьнна, и фурун винелни са лит вегъена, ахпа чеб ирид стхани раklarин къулухъ чуьнуьх хъана. Са арадлай аждагъан атана, раklarлай къене патаз клвач вегъенмазди, ам и фуруз аватна. Гъанлай ирид стхади, къудгъунна тфенгралди аждагъан яна, къена. И фуруз накъв хъивегъна, клеви хъувуна.

Са къадар вахтар арадай фейила, ирид стха чпин вилаятдиз хквервал хъана. Ибуру мукъув гвай са шегъердиз фена чпизни вахаз парталар къачуна, ахпа ибуру вахаз са къизил сандухни, са лацу деве къачуна. Вах къизил сандухда туна, лацу деведал эцигна, ибур рекъе гъат хъувуна. Са тамун къеняй физвайла, ибурал са къуьр гьалтна. Къуьр акурла, ирид стхани и къуьрехъ галтугиз фена. Девени руш и тамун къене амукъна. Атана и деве са тажирдал дуьшуьш хъана, ада им вичин клвализ хутахна, винеллай сандух ахъайна килигайтла, ина са руш ава. И руш тажирди вичиз некаягъ авуна, пабвиле къачуна.

Са къадар вахтар алатайла, и папаз къве хва хъана. И гадаяр къвез-къвез члехи хъана, атана цликъвед йисахъ агакъна. Дидеди, ибур чпин клвалин вилик квай вирел акъвазарна, ибуруз лагъана: “Килиг, чан рухваяр, гъар сеферда и виряй къиб рахайла, вириз са гъаб руьхъвер вегъена, лагъ: йикъ, йикъ иеси кьей къиб, ирид стхадин вах я чи диде, лацу деведин пар я чи диде, къизил сандухдин тай я чи диде”. И рухвайри лагъана: “Хъуй ман, чан диде!”

Са арадлай виряй къиб рахана, ибуруни вириз са гъаб руьхъвер вегъена, лагъана: “Йикъ, йикъ иеси кьей къиб, ирид стхадин вах я чи диде, лацу деведин пар я чи диде, къизил сандухдин тай я чи диде”. Ирид стха гъа и арада и рекъяй тлуз сефердиз физваз хъана, и аялрин ван хъайила, ибуру атана минетна, лагъана: “Садра мад лагъ, чан

халудин!” “Акъваз, чан халуяр, къиб рахайла, лугъуда”. Са арадлай къиб рахана, ибуру мад лагъана. Ирид стхади мад ибуруз минетна, лагъана: чпин дидедиз эвер гана. Диде къецихъ экъечІна, ирид стха акунмазди, идаз чир хъана. Ида абур кІвализ тухвана, тажирдизни эвер хгана. Хуш-беш авуна, фу-затІ тІуърдалай къулухъ, тажирни галаз ибур вири чпин бубадин ватандиз хъфена. Гъана цІйи цикІелай пуд юкъузни, пуд йифиз далдам гатана, мехъерар хъвуна.

Абур гъана амаз, зун иниз хтана.

Внимание: Данный проект создан совместно с ЛезгиRadio и при копировании материалов обратная ссылка обязательна!